

Alicja Bonarska-Treit

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

ZNACZENIE TURYSTYKI DLA ROZWOJU REGIONU MAŁOPOLSKIEGO

1. Wstęp

Obecnie turystyka stała się wyróżnikiem współczesnego stylu życia, istotnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego w skali zarówno regionu, jak i świata oraz czynnikiem integracji międzynarodowej w procesie globalizacji. Wzrost zainteresowania świata nauki funkcjami turystyki w układzie krajowych i regionalnych stosunków gospodarczych powoduje potrzebę poznania znaczenia turystyki dla rozwoju poszczególnych regionów.

Głównym celem tej pracy jest próba pokazania znaczenia turystyki dla rozwoju regionu małopolskiego.

2. Typologia regionu oraz jego podział

Termin „region” należy do pojęć najbardziej niejednoznacznych i dyskusyjnych. Niejednoznaczność bierze się z braku powszechnie akceptowanych i jednoznacznych kryteriów delimitacji regionów. I. Pietrzyk wskazuje, iż pod ogólnym pojęciem regionu kryją się zarówno terytoria określone historycznie lub kulturowo, jak i obszary wyodrębnione na podstawie kryteriów organizacji administracyjnej oraz politycznej. Używa się go także do określenia przestrzeni ekonomicznej¹. Na wieloznaczność pojęcia zwraca również uwagę S. Korenik, wyróżniając regiony: ekonomiczne, planistyczne, administracyjne, urbanistyczne, krajobrazowe, społeczne, demograficzne itd. Regiony definiuje jako tereny powierzchniowo duże i niewielkie, obszary jednorodne i zróżnicowane². Głównym wyznacznikiem delimitacji powinny być więzi, które występują na różnych płaszczyznach i które nie zawsze odpowiadają wyznaczonym podziałom terytorialnym. T. Kudłacz zauważa, że pomiędzy podzia-

¹ I. Pietrzyk, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 213.

² S. Korenik, *Rozwój regionu ekonomicznego na przykładzie Dolnego Śląska*, Prace Naukowe AE nr 818, Monografie i Opracowania nr 131, AE, Wrocław 1999, s. 9.

łem administracyjnym a tzw. podziałem rzeczywistym powinna istnieć jak największa zbieżność³. Z kolei z punktu widzenia gospodarki przestrzennej szczególnie ważne jest, by regiony ekonomiczne stanowiły część większego terytorium, spójnego wewnętrznie i stanowiącego kompleksy o określonym profilu gospodarczym⁴. Istnieje wiele podziałów regionów ekonomicznych ze względu na kryteria: odmienności strukturalnej, ekonomiczno-administracyjne, poziomu rozwoju, statystyczne czy podstawowego rodzaju działalności. W obrębie podziału regionów zgodnie z kryterium odmienności strukturalnej można wyróżnić dwa typy regionów: węzłowe (funkcjonalne) i jednorodne. W tabeli 1 zostały scharakteryzowane wymienione regiony.

Tabela 1. Charakterystyka regionów ze względu na kryterium odmienności obszarów

Regiony	Charakterystyka regionów
Jednorodne	Inaczej zwane formalnymi, homogenicznymi, powierzchniowymi, strefowymi. To obszary względnie jednolite w zakresie pewnych cech – skupiające sąsiadujące ze sobą tereny o podobnych cechach.
Węzłowe	Inaczej funkcjonalne. Są to obszary objęte oddziaływaniem pewnego centrum, wokół którego skupione są pozostałe części tego regionu. Węzeł taki stanowią zazwyczaj ośrodki miejskie lub węzły komunikacyjne.

Źródło: J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CEDEWU.PL, Warszawa 2007, s. 41.

Tabela 2. Podział na NUTS

Podział NUTS	Charakterystyka
NUTS 1	Odpowiada poziomowi makroregionów w kraju: – region centralny: województwa łódzkie i mazowieckie, – region południowy: województwa małopolskie i śląskie, – region wschodni: województwa lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie i podlaskie, – region północno-zachodni: województwa wielkopolskie, zachodniopomorskie i lubuskie, – region południowo-zachodni: województwa dolnośląskie i opolskie, – region północny: województwa kujawsko pomorskie, warmińsko-mazurskie i pomorskie.
NUTS 2	Odpowiada wielkości polskich regionów.
NUTS 3	Obejmuje obszar tzw. podregionów.
NUTS 4	Dotyczy wielkości powiatów.
NUTS 5	Obejmuje gminy.

Źródło: J. Chądzyński i in., wyd. cyt., s. 41-42.

³ T. Kudłacz, *Programowanie rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 81.

⁴ B. Mayer, *Gospodarka przestrzenna. Mechanizmy rozwoju, teorie i systemy*, PTO, Szczecin 1999, s. 115.

Kryterium, które jest również popularne i które często jest wykorzystywane do opisywania regionów, to kryterium statystyczne. Zróżnicowanie to zaproponowała Unia Europejska w celu wprowadzenia jednolitej polityki regionalnej we wszystkich krajach członkowskich. Według tego kryterium przestrzeń europejska została podzielona na tzw. NUTS (Nomenclature of Units for Territorial Statistics). W tabeli 2 został zaprezentowany podział NUTS obowiązujący w Polsce.

Według podstawowego kryterium rodzaju działalności prowadzonej w poszczególnych regionach można wyróżnić regiony: przemysłowe (z podziałem na typy w zależności od specjalizacji w zakresie określonego rodzaju wytwórczości), rolnicze (także z możliwością podziału na typy), przemysłowo-rolnicze oraz turystyczno-rekreacyjne⁵.

3. Turystyka a rozwój regionu

Rozwój charakteryzuje się ściśle określonymi kierunkami zmian. Zmiany te mogą być rozpatrywane w aspekcie ilościowym i jakościowym. Z reguły dotyczą one: potencjału gospodarczego, struktury gospodarczej, środowiska przyrodniczego, zagospodarowania infrastrukturalnego, ładu przestrzennego, poziomu życia mieszkańców oraz zagospodarowania przestrzennego⁶. Przeobrażenia te służą wzrostowi potencjału gospodarczego regionów oraz trwałej poprawie ich konkurencyjności, a także poprawie poziomu życia mieszkańców. Wszystkie te zmiany przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu przez: zmianę struktury ludności według zatrudnienia, wzrost jakości warunków życia ludności, większą dostępność do dóbr kulturowych, nauki, ochrony środowiska, bezpieczeństwa itp.

Jedną z gałęzi gospodarki, która ma wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, jest turystyka. Wpływy z międzynarodowych podróży stanowią obecnie prawie 13% światowych wpływów z eksportu, a wartość inwestycji związanych z podróżami i turystyką stanowi ponad 9% wszystkich inwestycji na świecie. Turystyka i podróże mają ogromny wpływ na dochody budżetów państw. Około 10% wpływów z podatków generowane jest właśnie przez ten sektor. Sam przemysł turystyczny obejmują produkcję dóbr i usług turystycznych, takich jak: zakwaterowanie, żywienia, usługi rekreacyjne i transport turystów. Wytwarza on ponad 4% światowego PKB⁷. Do typowych elementów, które przyczyniają się do rozwoju regionu za pomocą infrastruktury turystycznej, zaliczymy:

- bazę noclegową (hotele, pensjonaty, pokoje gościnne, apartamenty, gospodarstwa agroturystyczne, schroniska turystyczne, domy wycieczkowe, domki wczasowe),

⁵ K. Kuciński, *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny*, SGH, Warszawa 2004, s. 181.

⁶ T. Kudłacz, wyd. cyt., s. 15.

⁷ A. Gordon (red.), *Turystyka w gminie i powiecie*, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2003, s. 23.

- bazę gastronomiczną (restauracje, bary, pijalnie, zajazdy, kawiarnie, puby),
- obiekty sportowe (hale sportowe, boiska, stadiony, korty tenisowe),
- obiekty kultury (galerie, muzea, wystawy),
- szlaki (piesze, rowerowe oraz inne trasy),
- drogi i ich infrastrukturę,
- wypożyczalnie sprzętu turystyczno-sportowego,
- system informacji turystycznej.

Rozwój infrastruktury turystycznej przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy i walki z bezrobociem. Jak wynika z raportu World Tourism & Travel Council, turystyka, kreując działalność gospodarczą, tworzy nowe miejsca pracy. Oszacowano, że w latach 2006-2015 roczny przyrost miejsc pracy w polskim sektorze turystycznym będzie na poziomie 2,4%⁸. Przyrost ten zależy od sytuacji na rynku pracy (czy jest nadwyżka, czy deficyt siły roboczej na rynku turystycznym). Wraz ze wzrostem zatrudnienia pojawiają się: wzrost dochodów zatrudnionej ludności, popytu konsumpcyjnego, wydatków ludności oraz ożywienie gospodarcze przedsiębiorstw. Wraz z pojawieniem się nowych przedsiębiorstw realizowane są wydatki inwestycyjne, które wpływają na budowę i rozwój infrastruktury turystycznej, poprawę infrastruktury technicznej, w tym drogowej, rozwój gospodarki komunalnej, poprawę łączności, bezpieczeństwa oraz bazy kulturalnej. Rozwój regionu w dużej mierze uzależniony jest od władz lokalnych i regionalnych – to od nich zależy, czy dostrzeżę w usługach turystycznych nie tylko instrument uzyskiwania przychodów, lecz także element strategii rozwojowej poszczególnych regionów, w tym także Małopolski⁹.

4. Znaczenie turystyki dla rozwoju regionu małopolskiego

Szczególnym regionem, który ma dużo walorów turystycznych i który charakteryzuje się dużą atrakcyjnością przez cały rok, jest Małopolska. Jest to region, który pod względem bogactw kulturalnych i przyrodniczych plasuje się na jednym z czołowych miejsc w kraju. Świadczy o tym zwiększająca się z roku na rok liczba turystów w tym województwie. W 2006 r. liczba turystów korzystających z różnego typu zakwaterowania wynosiła 2633,8 tys. osób, co w porównaniu z 2005 r. oznaczało 140,7 tys. osób więcej¹⁰. Na tym terenie wszystkich miejsc noclegowych było 819. W porównaniu z 2005 r. liczba ta wzrosła o 17 miejsc hotelowych, a zmniejszyła się o 23 miejsca w pozostałych obiektach zbiorowego zakwaterowania. Zwiększenie się liczby nowych miejsc hotelowych świadczy o wzroście zainteresowania regionem

⁸ U. Szubert-Zarzewny, *Turystyka w rozwoju gospodarczym Polski*, „Edukacja” Wyższa Szkoła Zarządzania we Wrocławiu, Wrocław 2002, s. 72.

⁹ Tamże, s. 73.

¹⁰ *Turystyka w województwie małopolskim w 2006 roku*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2007, s. 22.

małopolskim wśród turystów, a także o tym, że turyści przybywający do Małopolski cenią komfort i wygodę, z pewnością są to osoby zamożne. Z drugiej strony spadek pozostałej części dostępnych obiektów zbiorowego zakwaterowania oznacza małą popularność tanich noclegów. Może to wynikać z przyzwyczajenia turystów do pewnego standardu i luksusu, z jakich korzystali w swoim kraju.

Małopolska należy do najchętniej odwiedzanych polskich regionów. W 2006 r. odnotowano 10,9 mln turystów, co stanowi wzrost o 13,54% w porównaniu z 2005 r. Najchętniej odwiedzanym miastem jest Kraków – aż 8 mln odwiedzających było w tym mieście w 2006 r. Liczba odwiedzających Małopolskę w latach 2003-2006 przedstawia się następująco: odwiedzających turystów krajowych było 7,9 mln. W porównaniu z 2005 r. nastąpił wzrost o 9,73% przyjezdnych. Z kolei liczba osób, które przyjechały z zagranicy, wynosi 3 mln¹¹. Wśród liczby turystów zagranicznych nastąpił wzrost o 25% w porównaniu z 2005 r.¹² Na podstawie danych bardzo widoczny jest udział turystów zagranicznych w strukturze przyjazdów turystycznych do Małopolski. W 2006 r. turyści zagraniczni stanowili aż 31,50% przyjezdnych, co w porównaniu z 2005 r. stanowi aż 15-procentowy wzrost. Z kolei wśród turystów krajowych widoczny jest ewidentny spadek o ok. 15% przyjeżdżających. W porównaniu z ubiegłymi latami szacowany wpływ z obsługi turystów w 2006 r. wynosił 4,2 mld zł, czyli prawie 1 mld więcej niż w 2005 r.¹³ Wpływy te pochodzą przede wszystkim od turystów zagranicznych, którzy wydają prawie 666 zł na osobę. Ponad połowa miejsc noclegowych położona była w granicach administracyjnych zaledwie trzech gmin: Kraków, Zakopane i Krynica Zdrój.

Położenie tych gmin na pewno determinuje wykształcenie się specyficznej oferty turystycznej. Dlatego jedną z najprężniej rozwijających się form rekreacji na tym obszarze jest narciarstwo. Widać to po wzroście liczby kolejek krzesełkowych w ostatnich latach, a co za tym idzie, wzroście liczby obiektów noclegowych oraz obiektów gastronomicznych.

Jak widać z powyższych danych, turystyka w skali regionalnej daje mieszkańcom zatrudnienie oraz możliwość wzrostu dochodów. Turystyka wpływa na rozwój regionu małopolskiego przez:

- rozbudowę i rozwój połączeń lotniczych z wykorzystaniem regionalnego portu lotniczego; duża grupa osób odwiedzających region małopolski to osoby z zagranicy, większość z nich podróżuje samolotami;
- tworzenie i promocję ofert regionu za pomocą cyklicznych przedsięwzięć, festiwali;

¹¹ Tamże, s. 22-23.

¹² *Koncepcje rozwoju turystyki w Małopolsce w świetle Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013*, Konferencja „ITACA Alternatywne Formy Turystyki”, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Departament Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Turystyki, Kraków 2007, s. 4.

¹³ Tamże, s. 4-5.

- budowę infrastruktury biznesowej (konferencje, targi);
- modernizację i rozwój infrastruktury uzdrowisk oraz infrastruktury stanowiącej zaplecze dla usług uzdrowiskowych;
- rozwój agroturystyki.

5. Podsumowanie

Z powodu dużego potencjału przyrodniczo-kulturowego oraz uwarunkowań społeczno-gospodarczych Małopolski szansą dla tego regionu jest rozwój turystyki. Ważnym elementem stwarzającym możliwość rozwoju regionalnego jest podniesienie oferowanych usług oraz wzrost inwestycji w obszarze usług hotelarskich, gastronomicznych oraz całej infrastruktury turystycznej. Regiony z dobrze rozwiniętymi funkcjami turystycznymi są coraz częściej motorem napędzającym rozwój, narzędziem walki z bezrobociem oraz źródłem dochodów dla mieszkańców.

Literatura

- Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., *Region i jego rozwój w warunkach globalizacyjnych*, CEDEWU.PL, Warszawa 2007.
- Gołembski G., *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1999.
- Gordon A. (red.), *Turystyka w gminie i powiecie*, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa 2003.
- Koncepcje rozwoju turystyki w Małopolsce w świetle Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013*, Konferencja „ITACA Alternatywne Formy Turystyki”, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Departament Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Turystyki, Kraków 2007.
- Konieczna-Domańska A., *Gospodarka turystyczna. Zagadnienia wybrane*, KANON, Warszawa 2000.
- Korenik S., *Rozwój regionu ekonomicznego na przykładzie Dolnego Śląska*, Prace Naukowe AE nr 818, Monografie i Opracowania nr 131, AE, Wrocław 1999.
- Kuciński K., *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny*, SGH, Warszawa 2004.
- Kudłacz T., *Programowanie rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Mayer B., *Gospodarka przestrzenna. Mechanizmy rozwoju, teorie i systemy*, PTO, Szczecin 1999.
- Merski J., *Wpływ turystyki na rozwój regionalny kraju i jej rola w integracji europejskiej*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Warszawie, Warszawa 2005.
- Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Szubert-Zarzeczný U., *Turystyka w rozwoju gospodarczym Polski*, „Edukacja” Wyższa Szkoła Zarządzania we Wrocławiu, Wrocław 2002.
- Targalski J., *Strategia rozwoju gospodarczego województwa krakowskiego*, AE, Kraków 1998.
- Turystyka w województwie małopolskim w 2006 roku*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2007.

THE IMPORTANCE OF TOURISM IN EXPANSION OF MAŁOPOLSKA'S REGION

Summary

The subject of this article is the importance of tourism in expansion of Małopolska's region. At the beginning, it contains characteristics of region and its division. Next, it is shown the impact of tourism on social and economic development of region. The last part of article shows tourism as one of the most important branches of economy, which has a fundamental influence on expansion of Małopolska's region.